

**Gemeenschappelijk Rapport opgesteld door
Mrs T. J. Dorhout Mees en Frédéric Sohr
Hoogleraren te Utrecht resp. Brussel,
over het
SCHADEVERZEKERINGSRECHT**

A. Inleidende opmerkingen.

1. Ondergetekenden hebben een bespreking gevoerd te Utrecht op 11 December 1950 en een te Antwerpen op 4 September 1951. Voor en na de bespreking te Utrecht is schriftelijk van gedachten gewisseld en is een briefwisseling tot stand gekomen, niet slechts tussen ondergetekenden, maar ook met de voorzitters de heren VAN DIEVOET en MEIJERS. Zij was beslissend voor de keus der vraagstukken die door de ondergetekenden gelijkelijk zijn behandeld. De leden der vereniging zullen als bijlage tot dit rapport aantreffen:

1°. Brief van 18 December 1950 van Prof. SOHR aan zijn collega DORHOUT MEES (bijlage 1);

2°. Antwoord van laatstgenoemde van 28 December 1950 (bijlage 2).

Nadat deze briefwisseling aan de voorzitters de heren MEIJERS en VAN DIEVOET was medegedeeld, richtte deze laatste

3°. op 5 Januari 1951 een brief tot Prof. DORHOUT MEES (bijlage 3).

In afwijking van de oorspronkelijke afspraak (zie brief van Prof. SOHR van 18 December 1950 sub 1°) is eind Augustus 1951 op verzoek der beide voorzitters besloten, niet langer te wachten op de bespreking van het ontwerp van de Bedrijfsgroep in de Staatscommissie.

2. Het is van belang de volgende punten te onderstrepen:

a. Men heeft niet te maken met een stof die, uit het oogpunt van eenmaking van het recht, volledig kan zijn.

In beide landen bestaan ontwerpen bestemd om tot grondslag te dienen voor de toekomstige nationale wet betreffende verzekering. De opdracht aan Mr VAN DIEVOET als Koninklijk Commissaris in 1938 omvatte niet gelijkmaking met het Nederlands recht. En in haar Toelichting stelt de Bedrijfsgroep Schadeverzekering welbewust het denkbeeld van een ontwerp dat ook voor België en Luxemburg aanvaardbaar ware terzijde.

b. Dit verklaart waarom de rapporteurs niet konden volstaan met de Richtlijnen te volgen.

Het zou onvoldoende zijn geweest, het geldend recht uiteen te zetten. Het was noodzakelijk verder te gaan en aan te geven in hoeverre dit recht

zou worden veranderd door aanvaarding der wetsontwerpen zo in België als in Nederland.

c. De opzet van het Nederlandse en het Belgische ontwerp loopt ver uiteen. Het Belgisch ontwerp sluit de transportverzekering uit. Het bestrijkt de verzekering te land, personenverzekering daaronder begrepen. Het Nederlands ontwerp regelt mede de transportverzekering (die er trouwens het belangrijkste deel van uitmaakt) maar houdt zich niet met personenverzekering bezig behoudens twee artikelen over de ziekte- en ongevallenverzekering.

Het is dus duidelijk dat de hieronder volgende voorstellen noch op de transportverzekering, noch op de personenverzekering betrekking hebben.

B. *Conclusies.*

1. *Het verzekeraar belang.*

Hoewel de teksten der ontwerpen onderling verschillen kan volgens beide elk verlies, schade of gemis aan verwacht voordeel verzekerd worden.

Het belang behoeft niet reeds te bestaan op het moment dat het risico begint te lopen.

2. *Het verzekeraar bedrag.*

Ook hier is overeenstemming in de opvattingen zonder gelijkvormigheid van formulering. Men mag het belang verzekeren tot ieder bedrag, maar het indemniteitsprincipe moet geëerbiedigd worden. Behoudens de hierdoor gestelde grens mag ieder verzekeraar voor het volle bedrag waarvoor hij tekende worden aangesproken, maar tussen de verzekeraars wordt de schade naar evenredigheid verdeeld.

3. *Verzekerde waarde en taxatie.*

Principieel wordt het indemniteitsbeginsel in beide landen gehandhaafd maar de uitwerking in bijzonderheden is zeer verschillend, in het bijzonder wat de taxatie betreft. Volgens het Belgisch ontwerp mag zij (zelfs zonder deskundigen) niet door de verzekeraar bestreden worden, tenzij hij bewijst dat het voorwerp tussen het oogenblik waarop het contract is aangegaan en dat waarop de schade voorvalt een aanzienlijke waardevermindering heeft ondergaan. Hetzelfde recht is aan de verzekeraar in het Nederlands ontwerp gegeven, maar zonder enig voorbehoud, immers ook indien de waardevermindering niet „aanzienlijk” zou zijn. Het indemniteitsbeginsel wordt hier dus zuiver gehandhaafd.

De kwestie van het al dan niet bindend karakter der taxatie is theoretisch van groot belang, omdat velen het indemniteitsbeginsel van openbare orde achten.

Practisch zijn de gebruiken en de clausules in beide landen zeer verschillend, in het bijzonder bij de brandverzekering. Gelijkvormigheid schijnt buiten bereik, tenzij toenadering te verwezenlijken ware tussen verzekeraars en makelaars in beide landen.

Volgens beide ontwerpen kunnen partijen bedingen waarin de verzekerde waarde zal bestaan (verkoop-, herbouw- of vervangingswaarde, zelfs zonder waardevermindering: replacement value). Indien niets is bedongen worden

partijen geacht de verkoopwaarde aan de verzekering ten grondslag te hebben gelegd (ontwerp Bedrijfsgroep, art. 23). Prof. VAN DIEVOET neemt voor de brandverzekering (art. 68) de vervangingswaarde, maar het is geoorloofd te bedingen dat geen aftrek zal plaats hebben uit hoofde van mindere waarde wegens ouderdom.

4. *Verzwijging en verkeerde opgave bij het sluiten der overeenkomst.*

Het Nederlands ontwerp heeft de traditionele constructie van nietigheid verlaten. Verzwijging en verkeerde opgave leiden slechts tot het niet verschuldigd zijn der uitkering. Art. 20 bepaalt verder dat schade wel vergoed wordt indien de verzekeringnemer zijn goede trouw bewijst en tevens het risico zoals dit zich heeft verwezenlijkt met volledige en juiste kennis van zaken redelijkerwijs niet ongunstiger had moeten zijn beoordeeld. Het ontwerp VAN DIEVOET handhaaft het beginsel der nietigheid, maar doet haar niet intreden in geval van goede trouw van de verzekerde.

In beide ontwerpen is het criterium, of er verzwijging of verkeerde opgave in de zin der wet is, hetzelfde, namelijk de beoordeling van het risico.

De twee rapporteurs verkiezen beiden het systeem van Prof. VAN DIEVOET, dat de bewijslast van de kwade trouw op de verzekeraar rust. Er blijft echter dit verschil, dat het ontwerp ook nog de eis stelt dat er geen verband zij tussen de verzwijging en de voorgevallen schade. Op dit punt hebben de rapporteurs zich niet kunnen verenigen.

5. *Risicoverzwaaring.*

Het Nederlands ontwerp spreekt van wijzigingen die het risico in belangrijke mate verzwaren (art. 21). Prof. VAN DIEVOET gewaagt alleen van omstandigheden die in de polis aangeduid zijn (art. 17). De termijnen verschillen ook.

Op dit punt schijnt gelijkvormigheid niet buiten bereik.

Antwerpen, 4 September 1951.

T. J. DORHOUT MEES.
FRÉDÉRIC SOHR.

BIJLAGE I

Bruxelles, le 18 décembre 1950.

FRÉDÉRIC SOHR

Monsieur le Professeur T. J. DORHOUT MEES
92. Prins Hendriklaan
UTRECHT (Holland)

Mon cher et honoré Collègue,

J'ai grand plaisir à vous confirmer notre échange de vues.

Ainsi que je vous l'ai expliqué j'ai donné suite à un vœu exprimé par Mr VAN DIEVOET. Celui-ci m'a parlé de l'unification éventuelle hollando-belge du droit des assurances de choses (exclusion faite, pour nous belges, des assurances-transports).

J'interviens à titre personnel et amical, sans que j'aie aucune qualification officielle quelconque.

Nous avons pu préciser plusieurs points que je résume comme suit:

1°. Mr le Professeur MEIJERS a été chargé il y a trois ans de préparer un nouveau code civil. Les assurances y seront comprises. Une commission officielle a été nommée. Vous en êtes. Mr MEIJERS la préside.

Vous présidez d'autre part depuis deux ans une commission nommée par le Bedrijfsgroep Schadeverzekering. Elle est composée d'assureurs et de courtiers juristes (si j'ai bien compris). Elle vient de terminer un projet de loi accompagné d'un exposé des motifs (vous m'avez fait envoyer ces textes). Le tout „bij wijze van advies" à Mr MEIJERS. Celui-ci n'est nullement lié. — Votre projet doit être discuté au sein de la Commission officielle. Il ne vous sera pas possible de faire rapport à l'Association belgo-néerlandaise avant que vous ne connaissiez le texte définitif (cette association a comme Présidents MM. MEIJERS (Hollande) et VAN DIEVOET (Belgique)).

En Belgique rien de semblable n'existe. Nulle Commission ni officielle, ni privée, ne s'occupe d'établir un projet de loi. — Par contre dès 1938 Mr VAN DIEVOET a inclus un pareil projet dans le remarquable rapport présenté au Gouvernement en sa qualité de Commissaire Royal.

2°. Il n'est pas question de conclure entre nos deux pays une convention comportant une unification de la matière des assurances de choses. Ni nos Gouvernements, ni des commissions ou groupes d'intéressés compétents

dans chaque pays, ne sont inspirés par ce que j'oserai appeler, „l'animus unificandi”. Il y a donc indépendance complète. Cela est si vrai que dans votre exposé des motifs il est dit que la commission „... afgezien heeft een ook voor België en Luxemburg aanvaardbare wet te ontwerpen”.

3°. Une pareille convention (il faudrait en exclure l'assurance transports en Belgique, qui est considérée comme une branche spéciale) n'aurait d'ailleurs aucun intérêt pratique. Pour nous cela viserait les assurances „terrestres” (assurance vie exclue). On peut dire que toujours ces assurances sont régies par la loi nationale. Un hollandais en Belgique — ou un belge en Hollande — concluront des contrats selon les usages locaux et seront assujettis à la loi nationale. Pratiquement jamais peut-on dire, ne se produira un conflit de lois. Or le but même des conventions internationales tendant à l'unification est — par la similitude des lois — d'empêcher les conflits de naître. (Je sais bien que les conventions internationales peuvent avoir un autre but: celui d'établir des règles résolvant les conflits de lois; mais il n'est pas question de cela dans la matière qui nous occupe en ce moment.)

4°. Malgré tout il y aurait un intérêt doctrinal à avoir dans nos deux pays des règles de droit uniformes tout au moins en ce qui concerne les dispositions de droit impératif.

Dans ce but j'ai préparé un tableau comparatif dont je vous ai remis un exemplaire. J'ai extrait de votre projet un certain nombre d'articles et j'ai mis en regard les dispositions correspondantes du projet VAN DIEVOET. Elles ont trait aux points suivants:

- Transfert de l'intérêt assurable,
- L'aléa,
- Surassurance frauduleuse,
- Terminaison de l'assurance par la disparition de l'intérêt assurable,
- Concours d'assurances,
- Déclarations précontractuelles,
- Aggravation des risques,
- Valeur d'assurance,
- Déclaration de sinistre,
- Ristourne de prime,
- Assurance de bâtiment avec reconstruction,
- Preuve du sinistre,
- Déchéances,
- Prescription.

D'autre part — et dans l'hypothèse où ces questions paraîtraient trop nombreuses — j'ai fait un second choix plus restreint. C'est celui mentionné dans le mémorandum rédigé en néerlandais dont je vous ai laissé copie. Il comporte:

La valeur d'assurance :

1° Valeur agréée — 2° Fixation par experts — 3° Valeur de remplacement.

Droits des tiers :

1° créanciers hypothécaires (assurance incendie)

2° victimes ou leurs ayants-droit (assurance de responsabilité).

5°. Nous avons discuté avec quelque détail ces dernières questions et il est apparu ce qui suit :

La Valeur d'assurance.

Les textes belge et hollandais permettent l'assurance de la valeur de remplacement. Le projet hollandais part de l'idée que sauf convention contraire, c'est la valeur vénale (*verkoopwaarde*) qui est la valeur d'assurance.

Il y a des différences dans les deux textes en ce qui concerne la valeur agréée et la valeur fixée par experts, mais ce qui est beaucoup plus grave c'est une différence notable dans les usages des deux pays.

Il semble qu'en Hollande on ne pratique pas la valeur agréée des automobiles „avec échelle dégressive conventionnelle” tandis qu'en Belgique on peut dire de façon générale, qu'on ne connaît guère la valeur agréée en matière d'assurance-incendie (en Hollande les Beurs-conditioniën prévoient la possibilité d'une valeur agréée; ce qui se pratique pour les risques industriels et commerciaux). L'assurance incendie sans obligation de reconstruction est possible en Hollande, elle est inconnue en Belgique.

En Hollande la taxation préalable par experts est fréquente, en Belgique fort rare.

Droits des tiers.

Le projet VAN DIEVOET (art. 66) — sauf suspension, réduction ou résiliation — ne permet d'opposer en matière d'assurance incendie aucune nullité, exception ou déchéance au créancier hypothécaire. Rien de semblable dans le projet Hollandais.

Enfin une règle pareille existe en faveur des tiers en matière d'assurance de responsabilité civile dans le projet VAN DIEVOET (art. 93). Aucun équivalent dans le texte hollandais.

La Commission y est hostile (*Toelichting*, p. 38).

Il me reste à observer que pour d'éventuelles négociations je n'ai aucune suggestion à faire ni quant au moment, ni quant à la forme qu'elles pourraient prendre. Cette question doit être entièrement réservée à MM. VAN DIEVOET et MEIJERS.

Votre dévoué,

SOHR

BIJLAGE 2

Prof. Mr T. J. DORHOUT MEES.

Utrecht, 28 December 1950.

M. le professeur F. SOHR,
3. Avenue d'Uruguay,
BRUXELLES.

Hooggeachte collega,

U brief van 18 dezer geeft mij aanleiding tot de volgende opmerkingen

Ik ga geheel accoord met Uw weergave van ons onderhoud behoudens een detail. De Staatscommissie is geen commissie ad hoc met opdracht uitsluitend het ontwerp B. W. dat door Prof. MEIJERS wordt voorbereid te bestuderen, maar zij is een sedert omstreeks dertig jaar ingestelde commissie. Haar taak is het voorbereiden van wetsontwerpen die de herziening van het Burgerlijk Recht raken, Handelsrecht en Burgerlijk Procesrecht daaronder begrepen, en van advies te dienen omtrent door anderen voorbereide ontwerpen. Wat het ontwerp van Prof. MEIJERS betreft geeft de Staatscommissie haar advies aan Prof. MEIJERS en niet, zoals bij andere ontwerpen aan de Regering. Prof. MEIJERS blijft dan ook geheel baas over het ontwerp tot het oogenblik dat hij het aan de Regering zal hebben aangeboden.

Wij zijn het over dit beslissend punt eens dat op dit oogenblik de grondslag ontbreekt voor een gezamenlijke poging, een uniforme wetgeving voor onze beide landen over de overeenkomst van verzekering voor te bereiden. Anderzijds biedt, nu de zeeverzekering buiten discussie is gesteld, een uniforme wetgeving nauwelijks enig practisch belang.

Desondanks rest ons, zoals U reeds hebt uiteengezet, de onderwerpen na te gaan die uit wetenschappelijk oogpunt bespreking waard zouden kunnen zijn. Te dien aanzien stel ik U de volgende punten voor.

1. Het verzekerbaar belang. Art. 268 van het Nederlands Wetboek van Koophandel bevat geen enkele beperking. Daarentegen is het Belgisch Wetboek te dien aanzien vrij beperkt: artt. 4, 6—8 en 24. Art. 36 van Prof. VAN DIEVOET geeft mij de indruk dat hij van geen beperking wil weten. Art. 4 van het ontwerp van de Bedrijfsgroep gaat van dezelfde gedachte uit, maar eist dat het soort van belang in de polis worde vermeld indien het een niet te verwachten belang zou zijn.

2. Het verzekerbaar bedrag. Terwijl alle mij bekende wetgevingen evenals het ontwerp van Prof. VAN DIEVOET van de gedachte uitgaan dat in beginsel slechts tot het bedrag der waarde op het moment van het sluiten der overeenkomst kan worden verzekerd laat art. 12 van het ontwerp van de Bedrijfsgroep deze grens vallen behoudens bedriegelijk opzet.

3. De verzekerde waarde, reeds in Uw brief genoemd.

Ik heb geïnformeerd naar de automobiilverzekering van de wagen zelf. De practijk bij ons schijnt ongeveer dezelfde te zijn als in België: hoewel

men niet uitdrukkelijk taxeert is de automobiel verzekerd voor de waarde volgens de catalogusprijs en schade wordt geregeld onder aftrek naar de ouderdom van de wagen. Percentages worden door het gebruik bepaald.

4. Verzwijging en verkeerde opgave, anders gezegd precontractuele mededelingen.

5. Risicoverzwaren. Ten aanzien van deze beide punten verwijs in naar Uw „comparaison”.

6. Rechten van derden, in Uw brief genoemd.

Bij deze materie neme men in aanmerking dat het ontwerp van de Bedrijfs-groep het geheel der Schadeverzekering bestrijkt, daaronder begrepen de transportverzekering ter zee en anders. Bespreking van dit vraagstuk zou dan ook slechts zin hebben indien zij voor beide partijen over dezelfde arbeid zou lopen. Ik vraag mij dan ook af of het niet beter ware, deze stof slechts te behandelen voor de automobielverzekering. De commissie uit de Bedrijfsgroep heeft bezwaar tegen de door Prof. VAN DIEVOET gegeven oplossing juist omdat zij niet voor alle verzekering aanvaardbaar schijnt. Wat de aansprakelijkheidsverzekering voor automobilisten betreft heeft de commissie zich van regeling onthouden daar een officiële commissie zich daarmede bezig houdt. Indien U ermee accoord zoudt gaan, het vraagstuk aldus beperkt te behandelen, zal ik mij de nodige inlichtingen omtrent het werk van deze commissie verschaffen.

Aanvaard enz.

B I J L A G E 3

E. VAN DIEVOET

Leuven, 5 Januari 1951.

3, Visschersstraat

De Weledelgestreng Heer Mr T. J. DORHOUT MEES,
92, Prins Hendriklaan,
UTRECHT.

Zeer Geachte Collega,

Door bemiddeling van onze collega SOHR mocht ik kennis nemen van het vele dat U reeds hebt voorbereid met het oog op de vergadering van de Vereniging, waarvoor ik U zeer dankbaar ben. Het programma dat door U in uw laatste brief aan Prof. SOHR werd medegedeeld, heeft de instemming van Prof. MEIJERS en van mij zelf, met dien verstande dat de rechten van derden wellicht beter achterwege bleven.

Hierbij vindt U een exemplaar van de „Richtlijnen” voor de redactie der praeadviezen. De bedoeling is, dat de beide rapporteurs een zelfde methode volgen bij de uiteenzetting van hun eigen recht, zodat hun werk *tot in de details* gelijklopend en vergelijkbaar is. Daarna wordt door hen, *gezamenlijk* een overzicht van vraagpunten opgemaakt, waarover de vergadering zich zal hebben uit te spreken.

Met de beste wensen voor U en de Uwen van

Uw dw.

E. VAN DIEVOET.